

MIRZO ULUG'BEK NOMIDAGI
O'ZBEKISTON MILLIY UNIVERSITETI
JIZZAX FILIALI

KOMPYUTER ILMLARI VA MUHANDISLIK TEXNOLOGIYALARI

XALQARO ILMIY-TEXNIK
ANJUMAN MATERIALLARI

TO'PLAMI
2-QISM

26-27-SENTABR
2025-YIL

Google
Scholar

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA’LIM, FAN VA
INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**

**MIRZO ULUG‘BEK NOMIDAGI O‘ZBEKISTON MILLIY
UNIVERSITETINING JIZZAX FILIALI**

**KOMPYUTER ILMLARI VA MUHANDISLIK
TEXNOLOGIYALARI**

mavzusidagi Xalqaro ilmiy-texnik anjuman materiallari to‘plami
(2025-yil 26-27-sentabr)
2-QISM

JIZZAX-2025

Kompyuter ilmlari va muhandislik texnologiyalari. Xalqaro ilmiy-texnik anjuman materiallari to'plami – Jizzax: O'zMU Jizzax filiali, 2025-yil 26-27-sentabr. 368-bet.

Xalqaro miqyosidagi ilmiy-texnik anjuman materiallarida zamonaviy kompyuter ilmlari va muhandislik texnologiyalari sohasidagi innovatsion tadqiqotlar aks etgan.

Globalashuv sharoitida davlatimizni yanada barqaror va jadal sur'atlar bilan rivojlantirish bo'yicha amalga oshirilayotgan islohotlar samarasini yaxshilash sohasidagi ilmiy-tadqiqot ishlariga alohida e'tibor qaratilgan. Zero iqtisodiyotning, ijtimoiy sohalarini qamrab olgan modernizatsiya jarayonlari, hayotning barcha sohalarini liberallashtirishni talab qilmoqda.

Ushbu ilmiy ma'ruza tezlari to'plamida mamlakatimiz va xorijlik turli yo'nalishlarda faoliyat olib borayotgan mutaxassislar, olimlar, professor-o'qituvchilar, ilmiy tadqiqot institutlari va markazlarining ilmiy xodimlari, tadqiqotchilari, magistr va talabalarning ilmiy-tadqiqot ishlari natijalari mujassamlashgan.

Mas'ul muharrirlar: DSc.prof. Turakulov O.X., t.f.n., dots. Baboyev A.M.

Tahrir hay'ati a'zolari: p.f.d.(DSc), prof. Turakulov O.X., t.f.n., dots. Baboyev A.M., t.f.f.d.(PhD), prof. Abduraxmanov R.A., p.f.f.d.(PhD) Eshankulov B.S., p.f.n., dots. Alimov N.N., p.f.f.d.(PhD), dots. Alibayev S.X., t.f.f.d.(PhD), dots. Abdumalikov A.A, p.f.f.d.(PhD) Hafizov E.A., f.f.f.d.(PhD), dots. Sindorov L.K., t.f.f.d.(PhD), dots. Nasirov B.U., b.f.f.d. (PhD) O'ralov A.I., p.f.n., dots. Aliqulov S.T., t.f.f.d.(PhD) Kuvandikov J.T., i.f.n., dots. Tsoy M.P., Sharipova S.F., Jo'rayev M.M.

Mazkur to'plamga kiritilgan ma'ruza tezislarining mazmuni, undagi statistik ma'lumotlar va me'yoriy hujjatlarning to'g'riligi hamda tanqidiy fikr-mulohazalar, keltirilgan takliflarga mualliflarning o'zlari mas'uldirlar.

So‘nggi yillarda ta‘lim tizimida “raqamli ta‘lim”, “sun‘iy intellekt”, “virtual reallik” kabi tushunchalar keng tarqalmoqda. Masalan, virtual reallik ko‘zoynagi orqali talabalar tarixiy voqealarni bevosita his qilishi mumkin. Psixologiyada esa VR texnologiyalari qo‘rquvlarni kamaytirish, fobiyalarni davolashda qo‘llanmoqda.

Shu texnologiyalar kelajakda ta‘lim va psixologiya sohasini tubdan o‘zgartirishi aniq. Muhimi – ularni ijobiy, maqsadli va foydali yo‘nalishda ishlatishdir.

Psixologiya va pedagogikada zamonaviy metodlar va texnologiyalardan foydalanish ta‘lim va tarbiya jarayonini yanada samarali qiladi. O‘quvchilar va talabalar darsdan zavqlanadi, bilimlarni mustahkamroq egallaydi, hayotiy ko‘nikmalarga ega bo‘ladi.

Har qanday metod yoki texnologiyaning asosi – inson. Shuning uchun uni qo‘llaganda shaxsga yo‘naltirilgan, ijobiy yondashuv muhimdir. Bugungi kun yoshlari zamonaviy texnologiyalar yordamida keng dunyoqarashga ega bo‘lishmoqda. Bizning vazifamiz – ularga to‘g‘ri yo‘l ko‘rsatishdir.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Abduqodirov A., To‘raqulov X. Pedagogika asoslari. – Toshkent: O‘zbekiston faylasuflari jamiyati nashriyoti, 2018.
2. G‘oziev E. Psixologiya: Umumiy kurs. – Toshkent: Universitet, 2019.
3. Hasanboyeva O., Rasulova D. Ta‘lim jarayonida innovatsion texnologiyalar. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2020.
4. Saidov S. Pedagogik texnologiyalar va interfaol metodlar. – Samarqand: SamDU nashriyoti, 2017.
5. Tolipov O‘., Usmonboeva M. Pedagogik texnologiyalar nazariyasi va amaliyoti. – Toshkent: Fan, 2019.
6. Karimova V. Amaliy psixologiya asoslari. – Toshkent: O‘qituvchi, 2016.
7. Ziyonet elektron ta‘lim portali. www.ziyonet.uz (mavzuga oid onlayn materiallar).
8. UNESCO. Innovative teaching and learning methods. – Paris: UNESCO Publishing, 2021.

TALABALARDA AGRESSIV XATTI-HARAKATLARNING PSIXOLOGIK XUSUSIYATLARI

Sa’dullayeva Aziza Iskandar qizi

O‘zbekiston Milliy universiteti Jizzax filiali magistranti

azizasadullayeva97@gmail.com

Annotatsiya: Maqola talabalarda agressiv xatti-harakatlarning psixologik xususiyatlarini o‘rganishga bag‘ishlangan. Unda talabalarning agressiv xulq-atvorining shakllanishiga ta’sir etuvchi psixologik omillar, jumladan, stress, ijtimoiy muhit, shaxsiy xususiyatlar va oilaviy munosabatlar tahlil qilinadi. Agressiya turlari (og‘zaki, jismoniy, passiv-agressiv) va ularning talabalarning o‘quv faoliyatiga ta’siri ko‘rib chiqiladi.

Kalit soʻzlar: agressiv xatti-harakatlar, talabalar, psixologik xususiyatlar, stress, ijtimoiy muhit, emotsional soha, konfliktlarni boshqarish, psixologik salomatlik, taʼlim muhiti.

Zamonaviy taʼlim muhitida talabalarning xulq-atvori va psixologik holati oʻquv jarayonining muvaffaqiyatiga sezilarli taʼsir koʻrsatadi. Agressiv xatti-harakatlar, xususan, talabalarda tobora koʻproq kuzatilayotgan muammolardan biri sifatida eʼtiborga olinmoqda. Agressiya nafaqat oʻquv muhitidagi ijtimoiy munosabatlarga, balki talabaning oʻz psixologik salomatligiga va akademik yutuqlariga ham salbiy taʼsir koʻrsatishi mumkin. Tadqiqotlar agressiyaning shakllari, shu jumladan ogʻzaki, jismoniy va passiv-agressiv koʻrinishlarini tahlil qilish bilan birga, ushbu xatti-harakatlarning oldini olish va boshqarish boʻyicha samarali psixologik yondashuvlarni taklif etadi.[1]

Agressiv xatti-harakatlarning psixologik xususiyatlarini oʻrganishda bir qator nazariy yondashuvlar muhim ahamiyatga ega. Talabalarda agressiya shakllanishining asosiy nazariy tushunchalari va ularning taʼlim muhitidagi koʻrinishlari koʻrib chiqiladi.

Biologik nazariya: Bu yondashuvga koʻra, agressiya insonning biologik xususiyatlari, xususan, genetik omillar va neyrofiziologik jarayonlar bilan bogʻliq. Masalan, Albert Bandura (1973) agressiyani qisman biologik instinktlar bilan izohlash mumkinligini taʼkidlaydi, ammo ijtimoiy taʼsirlar uning koʻrinishini belgilovchi omil sifatida muhimroqdir. Talabalarda stressli vaziyatlarda gormonal oʻzgarishlar (masalan, kortizol yoki adrenalini darajasining oshishi) agressiv xatti-harakatlarning kuchayishiga olib kelishi mumkin.

Ijtimoiy oʻrganish nazariyasi: Banduraning ijtimoiy oʻrganish nazariyasi agressiyaning asosiy sabablaridan biri sifatida muhit va kuzatish orqali oʻrganishni taʼkidlaydi.[2] Talabalar oʻz muhitidagi boshqa shaxslarning, masalan, tengdoshlari yoki oʻqituvchilarning xatti-harakatlarini taqlid qilishi mumkin. Agar agressiv xulq-atvor ijobiy natija keltirsa (masalan, eʼtibor yoki ustunlik), bu xatti-harakat takrorlanishi ehtimoli ortadi.

Frustratsiya-agressiya nazariyasi: Dollard va boshqalar (1939) tomonidan ishlab chiqilgan bu nazariya agressiyani maqsadlarga erishishdagi toʻsiqlar yoki muvaffaqiyatsizliklar natijasida kelib chiqadigan frustratsiya bilan bogʻlaydi. Talabalarda akademik muvaffaqiyatsizlik, tengdoshlar bilan ziddiyat yoki oʻqituvchilarning yuqori talablari frustratsiyaga sabab boʻlib, bu esa agressiv xatti-harakatlar shaklida namoyon boʻlishi mumkin.

Kognitiv nazariya: Aaron Bekning kognitiv nazariyasiga koʻra, agressiya koʻpincha notoʻgʻri idroklar yoki kognitiv xatolar natijasida yuzaga keladi. Talabalar oʻzlarining muhitini yoki boshqalarning xatti-harakatlarini notoʻgʻri talqin qilishi, masalan, neytral harakatlarni dushmanona deb qabul qilishi mumkin, bu esa agressiv reaksiyalarni keltirib chiqaradi.

Ekologik tizimlar nazariyasi: Urie Bronfenbrennning (1979) ushbu nazariyasi agressiyani shaxsning turli ijtimoiy muhitlari (oilasi, maktabi, jamiyati) bilan oʻzaro taʼsiri natijasida tushuntiradi. Talabalarda agressiv xatti-harakatlar oiladagi nizo,

ijtimoiy izolyatsiya yoki tengdoshlar guruhidagi salbiy ta'sirlar natijasida rivojlanishi mumkin.

Talabalarda agressiv xatti-harakatlarning psixologik xususiyatlarini o'rganish ta'lim muhitida yoshlarning psixologik salomatligini ta'minlash va ijobiy munosabatlarni rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega. Tadqiqot shuni ko'rsatadiki, agressiya biologik, ijtimoiy va psixologik omillarning murakkab o'zaro ta'siri natijasida yuzaga keladi.[4] Og'zaki, jismoniy va passiv-agressiv xatti-harakatlar nafaqat talabalarning o'quv faoliyatiga, balki ularning ijtimoiy munosabatlariga va emotsional farovonligiga ham salbiy ta'sir ko'rsatadi. Stress, oilaviy muhit, shaxsiy xususiyatlar va ijtimoiy ta'sirlar kabi omillar agressiyaning asosiy manbai sifatida aniqlanadi. Ushbu muammoni hal qilish uchun emotsional sohani rivojlantirish, konfliktlarni boshqarish strategiyalarini o'rgatish va ta'lim muassasalarida qo'llab-quvvatlovchi psixologik muhitni shakllantirishga qaratilgan kompleks yondashuvlar zarur.[3] Kelgusida bu yo'nalishda olib boriladigan tadqiqotlar agressiyaning oldini olish va talabalarning psixologik salomatligini mustahkamlash bo'yicha yanada samarali choralar ishlab chiqishga yordam beradi.

Talabalarda agressiv xatti-harakatlarning psixologik xususiyatlarini o'rganish ta'lim muhitida muhim muammo bo'lib, bu masalaning chuqur tahlili zamonaviy ta'lim tizimida yoshlarning psixologik salomatligini ta'minlash va ijobiy ijtimoiy muhitni shakllantirish uchun zarurdir.[3] Ushbu yondashuvlar talabalarda agressiyani kamaytirish va ularning psixologik farovonligini oshirishda muhim ahamiyatga ega. Kelgusida ushbu sohada olib boriladigan tadqiqotlar va amaliy choralar ta'lim muassasalarida ijobiy o'zgarishlarni ta'minlashga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Bandura, A. (1973). *Aggression: A Social Learning Analysis*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
2. Dollard, J., Doob, L. W., Miller, N. E., Mowrer, O. H., & Sears, R. R. (1939). *Frustration and Aggression*. New Haven, CT: Yale University Press.
3. Bronfenbrenner, U. (1979). *The Ecology of Human Development: Experiments by Nature and Design*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
4. Beck, A. T. (1976). *Cognitive Therapy and the Emotional Disorders*. New York: International Universities Press.
5. Anderson, C. A., & Bushman, B. J. (2002). Human aggression. *Annual Review of Psychology*, 53(1), 27-51.